

Ime in priimek:	
Razred/Letnik:	

Standardizirani kompetenčno usmerjeni pisni
zrelostni izpit/zrelostni in diplomski izpit

9. maj 2017

Slovenščina

Napotki za obdelavo nalog

Spoštovana kandidatka! Spoštovani kandidat!

Pri tej klavzuri imate na izbiro tri tematske sklope s po dvema nalogama. Izberite enega od treh tematskih sklopov in obdelajte obe nalogi izbrane teme.

Tematski sklopi	Naloge (zahtevano število besed)	Priloge
1. Sreča	Interpretacija besedila (450 do 550 besed)	1 odlomek iz novele
	Komentar (270 do 330 besed)	1 članek
2. Begunstvo	Govor (450 do 550 besed)	1 razmišljanje
	Povzetek (270 do 330 besed)	1 komentar
3. Okoljska problematika	Analiza besedila (405 do 495 besed)	1 razmišljanje
	Priporočilo (315 do 385 besed)	1 članek 1 poročilo

Na razpolago imate 300 minut delovnega časa.

Prepuščeno vam je, katero delno nalogo tematskega sklopa obdelate kot prvo.

Pišite z modrim ali črnim pisalom, ki se ga ne more radirati/brisati.

Uporabljajte izključno liste, ki smo vam jih dali na razpolago. Za oceno upoštevamo vse, kar napišete na liste in česar niste prečrtali. Prečrtajte zaznamke na listih.

Na vsak list napišite svoje ime in tekočo številko strani. Navedite številko izbranega tematskega sklopa in naslov naloge, ki jo obdelate.

Če delate z računalnikom, uredite najprej čelno vrstico in tam vpišite svoje ime in številko strani. Kot pripomočki so dovoljeni tiskani in – v primeru, da delate z računalnikom – elektronski slovarji. Uporaba (tiskanih in spletnih) enciklopedij ali elektronskih informacijskih virov ni dovoljena.

Oddati je treba zvezek z nalogami in vse liste, ki ste jih uporabili.

Vaše delo se ocenjuje po teh kriterijih:

- vsebina
- struktura besedila
- slog in izraz
- normativna jezikovna pravilnost

Mnogo uspeha!

Tema 1: Sreča

Naloga 1

Ciril Kosmač: *Sreča*

Napišite interpretacijo besedila.

Preberite odlomek iz novele Cirila Kosmača *Sreča* (1936) (priloga 1).

Napišite **interpretacijo besedila** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Na kratko povzemite vsebino prebranega odlomka.
- Analizirajte odlomek jezikovno (zgradba, besedišče itd.) in vsebinsko (ob prebranem besedilu označite Tinko, njen odnos do okolja in ljudi, vlogo domačinov ter prikažite, kakšna usoda se napoveduje komaj rojenemu Tinkinemu otroku).
- Zavzemite stališče do vprašanja, ali sta sreča in srečnost odvisni od ljudi, ki jih srečujemo v življenju.

Besedilo naj obsega 450 do 550 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Naloga 1 / Priloga 1

Ciril Kosmač: *Sreča* (1936)

O počitnicah nisem veliko hodil po vasi. Ostajal sem na domu, ki je bil na samem dvajset minut iz vasi. Za ljudi se nisem zanimal; govorili so, da sem ošaben¹, ker sem nosil pumparice² in hodil gologlav. Delal sem na polju, posedal pri mami, ki je bolehala, ob nedeljah pa sem se pretikal skozi vrbovje vzdolž reke, se sončil in lovil ribe.

Tako sem se srečal tudi s Tinko. Bilo je popoldne in sonce je navpično sekalo vame. Čepel sem na koncu razbeljenega proda³ in dražil menka⁴, ki sem ga bil ujel in zagradil v malo kotanjo, ko so mi mehke roke zakrile oči. Zlecnil sem se in hotel planiti pokonci, toda roke so me trdno zadržale – in v brnečo poletno tišino se je najprej razsul zvonek smeh, za njim pa se je oglašil trebušen bas:

»Kdo je?«

Vse skupaj se mi je zdelo za malo in sem se skušal izviti. Bojevati pa sem se moral skoraj z vsemi silami, kajti roke so me držale krepko in čutil sem, da se privija k meni toplo telo majhnega dekleta. Borba je trajala precej dolgo. Sopihała sva obadva in poskakovala po razbeljenih, okroglih prodnih kamnih. Ko sem se končno s sveto jezo osvobodil, je stala pred menoj Tinka. Bila je v kratkem rožnatem krilcu in belem svilenem životku⁵; v globokem izrezu je tičal širok, razpihnjen nagelj. Dihala je globoko, nosnice so ji drgetale, lica so bila rdeča. Pogledala me je naravnost v oči s svojim dvojnimi pogledom in z zamolklimi mehkim glasom rekla:

»Ali si hud? – Kako je mami, sem te mislila vprašati. In ker si tako lepo čepel, se nisem mogla premagati, da bi te ne prestrašila.«

In v lica so se ji že dolble jamice, ki so oznanjale bližajoči se smeh.

»Slabo ji je,« sem brezbrizno dejal. »Prestrašil se pa nisem.«

Priprava na smeh je izginila.

»Slabo,« je rekla. »Že štiri leta boleha. – Zdaj se pa že dolgo nisva videla.«

»Saj me ni bilo doma. Kaj pa ti?«

Pogledal sem jo. Moj pogled je začutila kakor dotik; vzravnala se je in pogledala v globoki izrez svojega životka.

[...]

Molk.

»Saj sem mislila. Ali si to v Gorici kupil?« je pokazala z nageljnom na moje kopalne hlačke.

»Ne. Mama mi je sešila.«

»Šiva še lahko. Saj vidim, hlačke so iz starega dežnika. Zdaj se tudi mi ne kopamo več nagi.«

Spet molk.

»Zdaj pa grem,« je rekla, se ritenski umaknila za korak in začela cefrati⁶ nagelj.

»Jaz moram tudi k mami, ker je sama doma,« sem dejal in se obrnil.

[...]

To je bilo moje zadnje srečanje s Tinko.

Nekaj dni preden sem se v jeseni odpravil v Gorico, so z velikim hrupom zagnali, da je Tinka noseča. Govorili so naravnost čudovite stvari in tisti, ki so Tinkino blagoslovljeno stanje prtili orožnikom, so se lahko šteli k dobrim in pametnim. Župnik je o tej stvari javno govoril s prižnice; med pridigo je dvakrat segel po evangeliju in z veličastnim basom prebral tisto o pohujšanju teh malih, o mlinskem kamnu za vratom in o potopljenju na dnu morja.

Ta pridiga je še bolj podžgala gorečnost vaških klepetulj, ki so takoj preštele vse nove obleke, predpasnike in životke, ki jih je v tistem letu nosila Tinka. [...]

V pozni pomladi je Tinka rodila. Ko je prišla babica v hišo, je Strežek⁷ stekel v hram⁸, stulil se je⁹ med lese¹⁰ in si z rokami zakril ušesa; vendar pa se mu je zdelo, da sliši pretresljive porodničine krike. Tinka je porodila dekletce. Živo in zdravo dekletce, toda bebasto¹¹. Po svoji materi je podedovalo samo drobne, za spoznanje škilaste oči in črne lase. Strežkovka¹² je obupno vila roke, Strežek pa je šel po vasi in, ko so ga vprašali po Tinki, je zmajal z glavo in rekel:

»O, saj je imela še srečo. Tako majhna, pa roditi otroka. Lahko bi bila umrla. Pravi čudež.«

O Tinkinem otroku so veliko govorili, kajti takle porod je na vasi velik dogodek.

»No, zdaj jo je pa doletela sreča. Živa, krščena in še neumna povrhu,« je rekel Cestarjev hlapec, ki je bil znan po svojem strupenem jeziku in ki je tiste dni pil, ker je tudi sam nekaj škilil za Tinko.

In od takrat ni Tinkinemu otroku nihče rekel drugače kot Sreča. Kakšno ime je deklica dobila pri krstu, nihče niti vedel ni.

Vir: Ciril Kosmač: *Sreča in kruh: novele*. Ljubljana: Tiskarna Merkur 1946, str. 15–18, skrajšano.

Razlaga besed:

- ¹ ošaben: ki ima pretirano dobro mnenje o sebi
- ² pumparice: hlače s spodaj stisnjenimi hlačnicami, segajočimi pod kolena
- ³ prod: kamenje, ki ga je nanescala, zaoblila voda
- ⁴ menek: sladkovodna riba
- ⁵ životek: del ženskega oblačila brez rokavov, ki pokriva zgornji del telesa
- ⁶ cefrati: trgati na koščke
- ⁷ Strežek: Tinkin oče
- ⁸ hram: shramba
- ⁹ stulil se je: zvil se je
- ¹⁰ lésa: priprava za sušenje sadja, zrnja
- ¹¹ bebast: duševno nerazvit, slaboumen
- ¹² Strežkovka: Tinkina mati

INFORMACIJE:

Ciril Kosmač (Slap ob Idrijci, 1910–Ljubljana, 1980): V letu 1946 je izšla njegova prva knjiga, zbirka novel *Sreča in kruh*, dve leti kasneje je bil po njegovem scenariju posnet prvi slovenski celovečerni film *Na svoji zemlji*. Bil je član SAZU, predsednik Društva slovenskih pisateljev ter predsednik Zveze književnikov Jugoslavije.

Vir: povzeto po: <http://www.primorci.si/osebe/kosmac-ciril/537/> [5.10.2016]

Novela *Sreča* je bila prvič objavljena leta 1936 v reviji *Sodobnost*.

Tema 1: Sreča

Naloga 2

Srečni otroci uspešnejši v delovnem svetu?

Napišite komentar.

Situacija: Predstavljajte si, da ste članica/član uredniškega odbora šolskega časopisa. Dobili ste nalogo, da ob srečanju sociološkega društva intervjuvate profesorja ekonomije, ki je z raziskovalci prišel do izsledkov, da srečni najstniki kasneje v življenju zaslužijo bolje. Pod vtisom tega pogovora napišete komentar z naslovom *Srečni otroci uspešnejši v delovnem svetu?*

Preberite članek *Srečni najstniki so kasneje uspešnejši v službi*, ki je bil objavljen 20. novembra 2012 na spletni strani časnika *Delo* (priloga 1).

Napišite **komentar** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Na kratko povzemite priloženo besedilo.
- Ocenite povezavo med kvaliteto zgodnjega okolja ter sproščenostjo in srečo v poznejših letih.
- Kritično razpravljajte o tem, kako zadovoljstvo ter primerna skrb in vzgoja staršev v zgodnjih letih dobrodejno vplivajo na uspešnost posameznika.

Besedilo naj obsega 270 do 330 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Srečni najstniki so kasneje uspešnejši v službi

Srečnejši ljudje imajo večjo možnost, da diplomirajo, da dobijo službo in da napredujejo na delovnem mestu.

R. D.

Ljudje, ki so kot najstniki srečni, kasneje v življenju zaslužijo bolje, je izsledek študije, ki jo je britanski profesor ekonomije z univerze v Warwicku Andrew Oswald objavil v poročevalcu Ameriške nacionalne akademije znanosti.

Raziskovalci so do izsledkov prišli na podlagi študije, v kateri je sodelovalo skoraj 15.000 Američanov, starih 16 let, nato pa so jih najmanj 11.000 intervjuvali pri starosti 18 in 22 let.

Najstnike so pri starosti 16 let prosili, naj ocenijo svoja pozitivna občutja, kot sta sreča in upanje, in nato znova pri osemnajstih letih, pri dvaindvajsetih pa so izmerili še njihovo zadovoljstvo. Nato so njihove ocene zadovoljstva primerjali z višino dohodkov pri 29. letih.

Za 7.800 evrov razlike

Jasno se je pokazalo, da je višji dohodek pri devetindvajsetih letih povezan z zadovoljstvom v prejšnjih letih. Najmanj srečni šestnajstletniki, denimo, so 13 let kasneje v povprečju zaslužili 7.800 evrov manj od najbolj srečnih. Ta razlika se je zmanjšala za polovico, ko so znanstveniki statistično odšteli učinke etnične pripadnosti, zdravstvenega stanja in izobrazbe.

Učinek sreče je celo pokazal razlike med otroci znotraj ene družine.

Kaj to pomeni?

»Najverjetneje občutek sreče in zadovoljstva zvišuje produktivnost in pomaga najstniku k temu, da dela učinkovito z drugimi; to pa so faktorji, ki spodbujajo uspeh na delovnem mestu,« pojasnjuje Oswald. »Srečnejši ljudje imajo

večjo možnost, da diplomirajo, da dobijo službo in da napredujejo na delovnem mestu.«

Starši, pozor!

Po mnenju Eda Dienerja, raziskovalca sreče na ilinoiški univerzi, pomembno vlogo igra optimizem, saj pomaga ljudem vztrajati pri prizadevanjih in si zastavljati visoke cilje. Ker je več študij, tudi njegova, povežalo srečo s kasnejšim dohodkom, se ta teza po njegovem zdi zanesljiva.

»Starši bi se morali zavedati, da je psihološko dobro počutje njihovih otrok pomembno za to, kako dobro jim bo šlo kasneje v življenju tudi v denarnem smislu,« pravi Oswald. »In nesrečni ljudje bi morali spoznati, da bi se morali bolj osredotočiti na delo in napredovanje kot na svojo nesrečo,« poudarja. ■

Vir: <http://www.delo.si/druzba/panorama/srecni-najstniki-so-kasneje-uspesnejsi-v-sluzbi.html> [5.12.2016]

Tema 2: Begunstvo

Naloga 1

Nihče ne postane begunec prostovoljno

Napišite govor.

Situacija: Na šolskem natečaju imate govor na temo *Nihče ne postane begunec prostovoljno*. Govor bo objavljen tudi v šolskem letnem poročilu.

Preberite *Sporočilo ob svetovnem dnevu beguncev*, objavljeno 20. junija 2015 na spletni strani informacijske službe Združenih narodov na Dunaju (priloga 1).

Napišite **govor** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Imenujte problematiko, o kateri boste govorili.
- Predstavite podatke iz izhodiščnega besedila.
- Zavzemite stališče do problematike begunstva in predlagajte ukrepe za izboljšanje situacije beguncev.
- Pozivajte odgovorne politike/vlade/sorodnike k solidarnosti in sprejemu beguncev.

Besedilo naj obsega 450 do 550 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Generalni sekretar Združenih narodov Ban Ki-moon:

Sporočilo ob svetovnem dnevu beguncev

20. junij 2015

DUNAJ, 20. junij (Informacijska služba Združenih narodov) – Na svetovni dan beguncev se spomnimo na trpljenje milijonov ljudi po svetu, ki so bili zaradi konfliktov in preganjanj prisiljeni zapustiti svoje domove. Do konca leta 2014 je bilo prisilno razseljenih že 59,5 milijona ljudi po svetu, kar je najvišja številka do sedaj. Dandanes je torej na vsakih 122 ljudi ena oseba bodisi begunec, notranje razseljena ali prosilec za azil.

Konflikt v Siriji in krize v Iraku, Ukrajini, Južnem Sudanu, Srednjeafriški republiki, severovzhodnem delu Nigerije in delih Pakistana so pripeljale do neverjetne rasti prisilnega razseljevanja. V letu 2014 se je 42.500 ljudi vsak dan vpisalo med begunce, prosilce za azil ali notranje razseljene osebe, to število pa je v štirih letih naraslo še štirikrat. Večina dolgoletnih sporov ostaja nerešenih, zato je lanskoletno število tistih beguncev, ki so se lahko vrnil domov, najnižje v zadnjih tridesetih letih. Iz tega razloga dolgotrajni azil v povprečju traja že 25 let.

Vedno več razseljenih oseb išče zaščito pred preganjanjem in nasiljem. Večina nima druge izbire, kot da poskuša priti na varno s precej nevarnimi sredstvi. Temu priča močno povečanje plovb z neprimernimi plovili po Sredozemlju, v jugovzhodni Aziji in tudi drugod. V takšnih časih je bistveno, da se vlade po vsem svetu ponovno zavzamejo za zagotavljanje zatočišč in varnosti tistim, ki so zaradi konfliktov in preganjanj izgubili vse. 86 odstotkov vseh beguncev živi v državah v razvoju, sistem humanitarnega odzivanja pa je preobremenjen. Pri reševanju potreb razseljenih oseb in držav gostiteljic sta ključnega pomena mednarodna solidarnost in delitev bremena med državami.

Begunci so ljudje kot vsi drugi. Kot vi in jaz. Preden so se morali odseliti, so živeli običajno življenje. Njihove največje sanje so, da bi ponovno zaživel normalno življenje. Zato se na svetovni dan beguncev spomnimo, da smo vsi del enega sveta, bodimo strpni, sprejmimo raznolikost ter odprimo naša srca beguncem po svetu.

Vir: <http://www.unis.unvienna.org/unis/sl/pressrels/2015/unisgsm640.html> [5.12.2016]

INFORMACIJE:

Begunec: Oseba, ki je zbežala iz svoje domovine pred nevarnostjo, preganjanjem zaradi političnih, religioznih ali rasnih razlogov.

povzeto po: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/komu-pomagamo/begunci.html> [5.12.2016]

Notranje razseljena oseba: V nasprotju z begunci notranje razseljene osebe (NRO) niso prečkale mednarodnih meja v iskanju varnega zatočišča, ampak so ostale znotraj meja lastne države. Četudi so te osebe bežale zaradi podobnih razlogov kot begunci, so pravno gledano še vedno pod zaščito lastne države, pa čeprav je ta lahko povzročiteljica njihovega trpljenja.

povzeto po: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/komu-pomagamo/notranje-razseljene-osebe.html> [5.12.2016]

Prosilec za azil: Oseba, ki trdi, da je begunec, ter išče mednarodno zaščito zaradi preganjanja ali vojne v matični državi. Vsak begunec je na začetku tudi prosilec za azil, vendar vsakemu prosilcu za azil ne bo avtomatično priznan status begunca.

povzeto po: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/komu-pomagamo/prosilci-za-azil.html> [5.12.2016]

Tema 2: Begunstvo

Naloga 2

Begunci so med nami

Napišite povzetek.

Situacija: Za medpredmetni portfelj pri pouku verouka in psihologije kot uvod v temo *Begunci* napišete povzetek besedila *Vročje diskusije o beguncih*.

Preberite komentar Helene Breitfuss-Valeško *Vročje diskusije o beguncih*, ki je bil objavljen 12. julija 2015 v *Nedelji, cerkvenem listu krške škofije* (priloga 1).

Napišite **povzetek** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Navedite problematiko besedila.
- Predstavite vsebinske dele besedila.
- Pojasnite avtoričino osebno mnenje o problematiki begunstva.

Besedilo naj obsega 270 do 330 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Komentar

Vroče diskusije o beguncih

Helena Breidfuss-Valeško

Sredi vročega poletja smo, ko turistična podjetja vabijo letoviščarje, da preživijo svoj dopust na Koroškem. Medtem ko se podajamo na morje in se tam sproščamo ob lepi obali, dnevna poročila vznemirjajo naše hrepenenje po dopustu. Naznanjajo nam dan za dnem, da moramo sprejeti turiste druge vrste, množico beguncev, ki so zaprosili za azil. Vsaka občina se brani dodatnih beguncev in med ljudmi se je sprožila zelo vroča diskusija, ki kaže tudi precej ekstremna stališča. Pred dvema tednoma so načrtovali naseliti v kasarni v Pliberku 100 beguncev, dodatno k že 50 beguncem, ki so že dlje časa preskrbljeni v nekem penzionu. V pogovorih z ljudmi sem občutila, da se je v hipu spremenilo ozračje in tudi sprejemanje teh beguncev, ki smo se jih že nekako navadili – kot stalne sprehajalce po mestnih cestah ali na postaji in v vlaku. Dodatno še 100 beguncev? To je bilo za večino ljudi preveč in je povzročilo veliko nejevolje med ljudmi, ki so se opirali predvsem na razne informacije iz časopisov, ki pa pospešujejo bojazni in upor proti novim naseljem z begunci. Mnogi doslej še strpni ljudje so se vprašali, kako je mogoče, da begunci ves dan telefonirajo s svojimi mobilnimi telefoni ali sedijo pred hišo in prebijejo čas na tablicah ali

v družbi, medtem ko se občani vozijo v službo ali hitijo spet domov. Kako si lahko financirajo mobilnike itd., če dobijo samo majhno žepnino? Neka ženska je celo menila, da na dopustu samo kratko pokliče domov, begunci pa cel dan telefonirajo. Neki inštalater je menil, da je v službi soočen s situacijami, ko si ljudje ne morejo financirati popravila v stanovanju, ker njihova pokojnina pokrije samo najosnovnejše stroške. Begunci pa naj bi po določenih mesecih, ko so priznani kot begunci, imeli pravico za državno minimalno podporo Mindestsicherung?

Tudi v naši družini veliko razmišljamo o tem, kako naj bi se spoprijemali z vso to tematiko, s katero smo vsak dan soočeni. V pogovorih z drugimi skušamo pospeševati toleranco in akceptanco, naletimo pa tudi sami včasih na svoje meje. Predvsem takrat, ko se stavijo vprašanja glede izraženih zahtev beguncev, se oziramo, kaj sami mislimo, do česa imajo pravico in kaj naj jim nudimo. Morda si nekako lajšamo svojo slabo vest zaradi blagostanja. Različni občutki nas trenutno zaposlujejo, ali naj si lahko privoščimo sproščen dopust na morju, ko vemo, da se mnogi begunci na begu utapljujejo v lepem morju. Ali smemo imeti te ali one občutke in jih tudi izraziti? V reviji Profil je gospa Zöchling

napisala reportažo o situaciji v Pliberku in posredovala vtis glede oskrbe tukaj bivajočih beguncev, ki je osramotil vse občane, ki so dobrohotni. Prepričani smo le, da so bili begunci v prejšnji gostilni »Linde« dobro oskrbljeni. Pliberčani so se čutili odrešeni, ko je ministrica za notranje zadeve uslišala prošnje in pomisleke. Sedaj iščejo nove prostore v drugih občinah. Ker število beguncev stalno narašča in kot kaže, ni časa, da bi proces integracije potekal v dobri meri, so postavili šotore v Krivi Vrbi, kjer hočejo naseliti nad 200 beguncev. Tudi tam se širi protest, ker se občani bojijo, da bi zaradi tega trpel poletni turizem na Vrbskem jezeru. Seveda si lahko stavimo vprašanje, kako lahko poskrbimo za integracijo vseh mladih beguncev, ko pa smo ravno slišali, da imamo na Koroškem trenutno nad 23.600 brezposelnih ljudi, v okraju Velikovec je povprečno 30 prostih delovnih mest. Vsi vemo, da je integracija mogoča predvsem v službi, ker se lahko begunec na delovnem mestu počuti enakovrednega in pride v stik z ljudmi. Če bi se npr. begunci državljanske vojne v Srbiji obvezali, da se bodo po končani vojni zopet vrnili domov, bi bila podobna situacija kot tedaj, ko so ljudje iz Bosne začasno našli pri nas zatočišče, večina se je potem vrnila zopet domov – hvaležni in ne polni sovraštva, ker smo jih

odklanjali in na drugi strani hlinili človeškost. Nekateri so pa tudi ostali tukaj in se dobro integrirali v socialno življenje.

Dodala bi še osebno premišljevanje. Razumevanje in toleranca bi morala biti večja, če bi vsaka občina sprejela določeno število beguncev. Mislim, da ima vsaka ob-

čina prazne prostore in kot je bilo že omenjeno, imajo tudi fare na voljo prazne farovže, kjer bi lahko bili sprejeti. Želim si, da si v tem času smemo dovoliti, da s svobodnim procesom premišljevanja spoznamo, da se nam ni treba bati, če nam očitajo, da smo sovražni do tujcev oziramo da nas dodelijo v desni tabor, čeprav politično in

družbeno s tem nimamo nič opraviti. Mislim, da lahko nekako rešimo to situacijo. Potrebno je, da bi bili ljudje dobro informirani glede vseh odprtih vprašanj oskrbe beguncev, ker bi s tem tudi pomirili vse ljudi, ki se morajo tudi pri nas stalno boriti s preživetjem in bi radi začasno sprejeli begunce v oskrbo. ■

Vir: Nedelja. Cerkevni list krške škofije. 12. julija 2015, str. 2.

Tema 3: Okoljska problematika

Naloga 1

Lepota Zemlje je v nevarnosti

Napišite analizo besedila.

Preberite razmišljanje Mateje Dremelj *Največji onesnaževalec Zemlje je na naših krožnikih*, objavljeno 29. julija 2010 na spletni strani www.lifestylenatural.com (priloga 1).

Napišite **analizo besedila** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Povzemite glavne izpovedi besedila.
- Analizirajte zgradbo in jezik besedila.
- Predstavite strategije, ki jih avtor besedila uporabi, da bi v besedilu jasno izrazil svoje sporočilo/svoj namen.
- Ovrednotite pomembnost besedila in njegove vsebine za našo družbo in za posameznika.

Besedilo naj obsega 405 do 495 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Opomba: V besedilu so pravopisne napake (stava vejic, razmik pri vezaju/pomišljaju in pri znaku za odstotke oz. kilometre, pravilo o>e, predlog s ali z), uporabljene so tudi nekatere pogovorne oblike.

Največji onesnaževalec Zemlje je na naših krožnikih

Mateja Dremelj

Dandanes je moderno vse kar je eko, nekateri ljudje mislijo da bodo samo z nakupom eko izdelkov rešili planet, spet drugi se zavedajo da ne smejo kupovati plastičnih vrečk, itd. itd. Vendar EKO življenje ni samo ne-kupovanje plastičnih vrečk, ampak je način življenja in razmišljanja. Nekateri se že zavedajo da uporaba embalarane vode ni ekološka, da je treba med umivanjem zob zapirati vodo; bolj malo ljudi pa se zaveda kdo oziroma kaj je največji onesnaževalec Zemlje, če že, mislijo da je to promet in industrija, ne zavedajo pa se da je največji onesnaževalec Zemlje to kar je na naših krožnikih-živalska hrana. 5

Kako prihraniti energijo v prometu in bivalnem prostoru?

Mnogi menijo da je promet glavni krivec za onesnaževanje narave, jaz pa pravim da je samo »najlažje« viden krivec ali »grešni kozel 1«. Nafta ki se porabi za gorivo, zelo onesnažuje naravo. Razvoj »na bolje« v letalskem in morskem prometu ni tako intenziven kot pa v kopenskem prometu, kjer so nam že na voljo t.i. hibridi- avtomobili na elektriko ali »bio« gorivo. V razvoju pa je tudi nekaj drugih možnosti, pogon na sončne celice (nekaj takih avtomobilov že obstaja), pogon na vodo, pogon na CO₂, ... Na izbiro je tudi veliko avtomobilov ki so bolj »varčni« z gorivom, še najbolje pa je da uporabljamo javni promet ali pa kar sebe-kolo, rolarji, skiro itd. Industrija je »drugi grešni kozel«. Poleg prometa je to po mnenju ljudi največji onesnaževalec, pa ni tako, je šele tretji po vrsti. 10 15

Tudi v industriji se ne trudijo prav preveč za čistejšo okolje ali pa se trudijo narobe? ...

Glede našega bivalnega prostora je zelo pomembno v kakšni hiši/ stanovanju bomo živeli. Zadnje čase je vedno več možnosti ekološke gradnje. Še najbolj zanimiva je hiša iz slame in glina. Stene so iz slame in lesa (samo ogrodje), kot omet pa služi glina. Najboljše je da lahko vse kar potrebujemo dobimo v naravi. Taka hiše zelo dobro »diha«, slama pa je tudi zelo dober izolator, tako nam poleti ne bo vroče, pozimi pa ne bomo rabili veliko za ogrevanje. Če to kombiniramo s sončnimi celicami, smo lahko neodvisni od javne napeljave elektrike. V Sloveniji že imamo par takih hiš. Hiše so tudi cenejše za postaviti, cena sončnih kolektorjev pa se nam v kombinaciji z manjšim ogrevanjem kmalu povrne. 20

Živinoreja je največja grožnja za naš planet

Za živinorejo se porabi 78% celotne obdelovalne površine na svetu! ½ svetovne žetve žit gre za krmo živali, kar ni tako čudno, če vemo da mora žival za eno kilo mesa pojesti najmanj 7 kil žitaric. Ker se število glav živine povečuje, je potreba po krmi vedno večja. Zaradi tega se pridobiva vedno večja polja žit, tudi z izsekavanjem amazonskega gozda (za 70% izsekavanj je kriva živinoreja). Poleg tega razvijajo gensko spremenjena semena, ker take rastline niso odporne se povečuje tudi proizvodnja pesticidov, herbicidov in umetnih gnojil. Prišli smo že do tega, da rastlina rodi samo eno leto, iz njenega semena pa ne zraste nič (Monsanto!). Preko genske manipulacije križajo rastline ali pa jim dodajajo hormone. Take rastline seveda niso užitne za ljudi, čeprav so nekateri nasprotnega mnenja. Najbolj znana »gensko« manipulirana je soja. Tudi rastlinska hrana za ljudi je že precej osiromašena, (zelenjava ki raste na stiroporju...) in predstavlja ekološki problem. Zato je bolj pametno kupovati ekološko pridelano hrano, saj tam določeni »kemični pripravki« niso dovoljeni, še bolje pa je kupovati hrano npr. iz miroljubnega kmetijstva kjer ne uporabljajo niti naravnih gnojil niti pesticidov. Taka hrana ima tudi več hranil za naše telo. 25 30 35

Bomo mladi zaradi živinoreje še imeli pitno vodo čez nekaj desetletij?

Živinoreja in poljedelstvo močno onesnažujeta vodo z pesticidi, herbicidi in gnojnicami. Vse to potem ljudje preko vode dobimo v telo. Poleg tega je živinoreja izjemen potratnik vode. Za živinorejo se porabi 70% vse dostopne vode. Izračunali so da se za pridelavo ene kile mesa porabi tudi 150 tisoč litrov vode!

40

Velik onesnaževalec vode je tudi industrija, ki najprej porabi veliko vode, potem pa še spušča strupene snovi v vodo. Najbolj »skriti« onesnaževalec vode so jedrski odpadki. Jedrske odpadke zakopljejo na dno morja ali je to škodljivo pa nikogar ne zanima, niti se ne govori veliko o temu. Kot posamezniki lahko varčujemo z vodo tako da npr. zapiramo vodo med umivanjem zob, se ne kopamo ampak tuširamo, kupujemo čistila ki ne škodijo organizmom v vodi, ne kupujemo izdelkov za katere se porabi veliko vode (plastika, usnje, meso...) in pa osveščamo javnost.

45

Usnje ali »kemična bomba«. Ker živim 2km stran od IUV¹ mi je jasno kakšen vpliv ima. Pri predelavi/obdelavi usnja se porabi veliko kemikalij, vodo po končanem postopku sicer prečistijo, vendar poteka postopek takole: 1. čistilni bazen-v njem se »usedejo« večji delčki, 2. bazen-vbrizgavajo zrak (mehurčki) da izločijo še več delčkov, 3. bazen-dodajo bakterije ki naj bi razgradile še preostale organske snovi, 4. bazen »čista« voda. Kje pa je tukaj poskrbljeno za »kemični del«. ? Nikjer. Poleg tega je usnje velik porabnik fosilnih goriv. Študija v Bangladešu je pokazala, da je proizvodnja usnja bolj škodljiva kot proizvodnja tekstila, gnojil in papirja. Obstaja veliko boljše in humana alternativa-umetno usnje.

50

Kot velik porabnik energije se zopet pojavi živinoreja. Izračunali so da za proizvodnjo ene kile mesa govedine porabi 12,8 kWh, za proizvodnjo ene kile krompirja pa samo 0.44 kWh.

55

Kot posamezniki lahko varčujemo z elektriko tudi tako da uporabljamo varčne žarnice, aparate čez noč izključimo iz omrežja, ugašamo luč ko ta ni potrebna, pri kuhi uporabljamo pokrovko, za eno tuširanje ne izpraznimo »cel bojler tople vode«, ... in razmislimo o ogrevanju na obnovljive vire (les, sončne celice...).

Živinoreja povzroča več toplogrednih plinov kot ves promet na planetu

O globalnem segrevanju se zelo veliko piše. Obstaja veliko razlag kaj to sploh je, zame pa je »globalno segrevanje« »ime« za negativni produkt človeških napak. Kdo je največji krivec (razen človeka kot takega) je sedaj že jasno-živinoreja in vse kar je povezano z njo. Še celo FAO² je leta 2006 potrdil da je živinoreja glavni krivec. Ta podatek pa samo počasi prodira med ljudi. Vidimo kako se morje dviga, vreme je vedno bolj čudaško itd. in se pritožujemo nad tem, nočemo pa spoznati da so to samo opozorilni znaki. Vendar ni še prepozno, če bo vsak vsaj malo spremenil način mišljenja lahko veliko dosežemo. Za začetek lahko razmislimo kaj je na naših krožnikih ter postanemo bolj »odprti« za nove informacije.

60

65

Vir: <http://www.lifestylenatural.com/1198/Najvecji-onesnazevalec-Zemlje-je-na-nasih?cookietime=1438255013> [5.12.2016]

Razlaga besed:

¹ IUV (Industrija usnja Vrhnika): usnjarsko podjetje na Vrhniki

² FAO (Food and Agriculture Organization): organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo

Tema 3: Okoljska problematika

Naloga 2

Zmanjšanje uporabe plastičnih vrečk

Napišite priporočilo.

Situacija: Ste član/članica odbora *Mladi ekologi*. Za diskusijo na večeru staršev želite napisati priporočilo za zmanjšanje uporabe plastičnih nosilnih vrečk.

Preberite članek Katje Žnidar *Mednarodni dan brez plastičnih vrečk*, objavljen 3. julija 2015 v reviji *Delo in dom* (priloga 1) in besedilo *Plastične vrečke – osnovna dejstva*, ki je nastalo na osnovi poročila projekta *Vrečka na vrečko 2011* ter besedila, objavljenega 15. junija 2014 na spletni strani www.greenpeace.org (priloga 2).

Napišite **priporočilo** in pri tem upoštevajte naslednja navodila:

- Imenujte problem, na katerega želite opozoriti.
- Razložite, zakaj se zavzimate za omejeno potrošnjo plastičnih vrečk.
- Predstavite predloge, ki bi zmanjšali pretirano porabo plastičnih vrečk.

Besedilo naj obsega 315 do 385 besed. Vsak odstavek začnite pisati v novi vrsti.

Mednarodni dan brez plastičnih vrečk

Vsako minuto je v obtoku en milijon plastičnih vrečk. En milijon preveč, ob mednarodnem dnevu brez plastičnih vrečk menijo v Društvu Ekologi brez meja, kjer sicer neprestano opozarjajo na problematiko pretirane uporabe plastičnih vrečk.

Katja Žnidar

Slovenci na leto porabimo v povprečju od 130 do 150 plastičnih vrečk, ki jih običajno ne uporabljamo dlje kot 30 minut. Večina svojo pot konča med mešanimi odpadki, kjer se razkrajajo tudi do tisoč let, ob današnjem mednarodnem dnevu pišejo okoljevarstveniki.

Evropski parlament je aprila sprejel nova pravila na ravni EU za zmanjšanje porabe plastičnih vrečk. Predlagali so dva ukrepa, postopno zmanjševanje uporabe lahkih plastičnih vrečk ali prepoved brezplačnega razdeljevanja teh

vrečk. Ekologi brez meja so kot rešitev predlagali pralne vrečke za sadje in zelenjavo za večkratno uporabo, ker pa je ključno ozaveščanje najmlajših, so med svoja ozaveščevalna gradiva dodali poučno zgodbo »Potovanje male plastične vrečke« avtorice Mojiceje Podgoršek, kjer spremljamo malo plastično vrečko od njenega »rojstva« preko dramatičnih dogodivščin do skrivnostnega izginotja.

Pobudo za mednarodni dan brez plastičnih vrečk je dala španska fundacija za preprečevanje odpadkov in ozaveščanje potrošnikov, kampanjo pa podpirata organiza-

ciji Zero Waste Europe in GAIA. Posebne akcije v Sloveniji pripravljata tudi Zero Waste občini Bled in Gorje. Danes bodo potrošnike spodbujali k uporabi vrečk za večkratno uporabo. Jožica Peljhan Korošec iz komunalnega podjetja Infrastruktura Bled pojasni: »Na različnih lokacijah v občinah Bled in Gorje bomo vsem, ki bodo prinesli 10 ali več plastičnih vrečk, v zameno podarili bombažno vrečko s potiskom. Kdor bo prinesel večjo količino plastičnih vrečk, pa bo nagrajen s prav posebnim darilom.« ■

Vir: <http://www.deloindom.si/odpadki/mednarodni-dan-brez-plasticnih-vreck> [29.12.2015]

INFORMACIJE:

Mednarodni dan brez vrečk (3. julij) je nastal v okviru iniciative Svet brez vrečk, ki si prizadeva za drastično zmanjšanje uporabe plastičnih vrečk za enkratno uporabo. Z zmanjševanjem uporabe teh vrečk bi namreč zmanjšali negativne vplive na okolje, predvsem na oceane.

Vir: povzeto po: <http://www.deloindom.si/odpadki/3-julij-mednarodni-dan-brez-vreck> [29.12.2015]

Plastične vrečke – osnovna dejstva

povzeto po poročilu društva Ekologi brez meja o projektu Vrečka na vrečko 2011 in po informacijski strani Greenpeace Austria

- leto 1957: v Združenih državah Amerike naredijo **prvo plastično vrečko**
- **nafta in zemeljski plin:** neobnovljivi surovini za plastično vrečko, kasneje iz njiju pridobijo polietilen, po potrebi pa jim dodajajo tudi druge kemijske snovi za boljšo vzdržljivost
- **»en štamperle« nafte:** količina nafte, ki se porabi za izdelavo ene same plastične vrečke
- **300–600 milijonov vrečk:** porabimo v Sloveniji v enem letu

- **1 milijardo vrečk:** porabimo v Avstriji v enem letu
- **2–4 avtobusi:** število avtobusov, ki bi se v Sloveniji vozili brezplačno z vso nafto, ki jo porabimo za proizvodnjo teh 300–600 milijonov vrečk

- **20 minut:** povprečna dolžina uporabe večine plastičnih vrečk
- **150–300 plastičnih vrečk:** število plastičnih vrečk, ki jih v Sloveniji porabi prebivalec Slovenije letno (Okolje in odpadki, 2009), v EU je povprečje 200, v Avstriji 120, ponekod pa celo pod 10
- **4 %:** tolikšen je delež reciklaže plastičnih vrečk v Sloveniji, ostale končajo v mešanih smeteh ali v naravi (Eco Vitae, 2010)
- **400–1000 let:** toliko časa naj bi potrebovala plastična vrečka, da se v naravi razgradi, in tudi po tem naj bi v naravi ostali čisto majhni delci plastike, ki ga nekateri imenujejo »mikro plastika«
- **100.000 morskih živali:** po nekaterih podatkih letno pogine toliko morskih želv, ptic in delfinov zaradi zastrupitve, zadušitve ali zapleta v odpadne plastične vrečke
- **250 milijard oz. 500 ton plastičnih delcev:** toliko je plastike v Sredozemskem morju
- **8 bilijonov plastičnih vrečk:** v EU konča na odpadu vsako leto (v Sloveniji konča na odpadu 30 milijonov plastičnih vrečk)
- **98.6 bilijonov plastičnih vrečk:** letno proizvedenih v EU – samo 1/10 konča na odlagališčih

Vira: http://ebm.si/m/Vrecka_na_vrecko_gradivo_2014.pdf [29.12.2015]

<http://www.greenpeace.org/austria/de/themen/konsum/Hintergrund-Info/bewusst-einkaufen/probleme/abfall-verpackungen/Plastikmuell/Plastiksackerl> [29.12.2015]

